

Kaderbrief 2027-2031

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Ontwikkeling duurzaam financieel beleid.....	4
3. Investeringsplanning 2025-2031.....	7
3.1 Investeringsplanning 2025-2031 Totaal	7
3.2 Investeringsplanning 2025-2031 Watersysteem.....	7
3.3 Investeringsplanning 2025-2031 Waterketen.....	9
3.4 Investeringsplanning 2025-2031 Besturen en Organisatie	11
4. Ontwikkelingen exploitatiebegroting 2027-2031.....	13
4.1 Ontwikkeling algemeen.....	13
4.2 Ontwikkeling parameters en belastinggrondslagen.....	13
4.3 Ontwikkeling kapitaallasten	14
4.4 Overige ontwikkelingen exploitatiebegroting	15
5. Risicoparagraaf	17

1. Inleiding

Voor u ligt de kaderbrief 2027-2031. Deze kaderbrief is opgesteld op basis van de afspraken die het algemeen bestuur op 17 september 2025 heeft gemaakt in het kader van het proces *Vechtstromen van de Toekomst*. Zoals vastgesteld in de startnotitie 'Vechtstromen van de toekomst' is deze kaderbrief opgesteld ter vervanging van de meerjarenverkenning 2027-2036 (die normaal gesproken zou worden opgesteld) en heeft een beleidsarm karakter.

Deze kaderbrief geeft een technische actualisatie van het financiële meerjarenbeeld voor de komende vijf begrotingsjaren. De focus ligt op autonome ontwikkelingen met financiële gevolgen, voortvloeiend uit wet- en regelgeving en uit bestaand beleid. Daarbij wordt zowel ingegaan op de investering- als de exploitatiebegroting. De inhoud van deze kaderbrief vormt het uitgangspunt voor het opstellen van de programmabegroting 2027-2031.

Tegelijkertijd is de wereld in beweging. Mondiale ontwikkelingen kunnen invloed hebben op de (financiële) uitgangspunten zoals ze in deze kaderbrief zijn opgenomen. Zo kunnen geopolitieke ontwikkelingen, bijvoorbeeld de spanningen in het Midden-Oosten, effect hebben op inflatie/prijsontwikkelingen. Daarom besteedt deze kaderbrief ook aandacht aan de belangrijkste risico's en onzekerheden die op dit moment relevant zijn voor de begroting van waterschap Vechtstromen. De inzichten worden opnieuw geactualiseerd bij het opstellen van de programmabegroting 2027-2031 en zo nodig bijgesteld.

De financiële effecten op de exploitatiebegroting, volgend uit ontwikkelingen die in deze kaderbrief zijn opgenomen, zijn beperkt. Ten opzichte van de programmabegroting 2026-2030 wijzigt de gemiddelde lastendruk nauwelijks, en laat zelfs een beperkt voordelig resultaat zijn. Met betrekking tot de investeringsbegroting zien we een uitzetting van zo'n €19 miljoen over de periode 2025-2030. De extra kapitaallasten die hieruit volgen, worden opgevangen door andere voordelige ontwikkelingen.

In 2027 wordt de gemiddelde lastendrukontwikkeling in deze kaderbrief, conform gemaakte afspraken bij de MJV 2026-2035, op 10% gesteld. Als uit de daadwerkelijke doorrekening bij de begroting 2027 blijkt dat dit percentage lager kan zijn, dan wordt dat percentage aangehouden. Op basis van de huidige inzichten kan de lastendruk lager uitvallen. Zie hiervoor ook hoofdstuk 2. In 2029 komt de gemiddelde lastendruk, op dit moment, boven de 10% uit. Er zijn voldoende incidentele middelen in de reserve tariefsegalisatie beschikbaar om deze piek af te vlakken. De overige jaren blijven onder de maximale lastendrukstijging van 10%. Ook de overige indicatoren duurzaam financieel beleid blijven binnen de eigen gestelde bandbreedtes.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de ontwikkelingen van het duurzaam financieel beleid en de bijbehorende indicatoren. Hoofdstuk 3 bevat een actualisatie van de investeringsplanning voor de periode 2025-2031. In hoofdstuk 4 wordt de ontwikkeling van de exploitatiebegroting toegelicht. De kaderbrief sluit af met een risicoparagraaf, waarin de belangrijkste (financiële) risico's zijn beschreven.

2. Ontwikkeling duurzaam financieel beleid

Het uitgangspunt van het bestuur is een voorzichtige financiële koers. Dit is opgenomen in het bestuursakkoord 'Noaberschap Verbindt' en is vertaald naar een duurzaam financieel beleid. De definitie van een 'duurzaam financieel beleid' is als volgt:

'Het verrichten van (wettelijke) taken en opgaven bij een structureel sluitende exploitatiebegroting, een bestendig investeringsvolume met een aanvaardbare schuldpositie, tegen een maatschappelijk aanvaardbare lastendruk voor huishoudens en bedrijven en voldoende reserves in relatie tot het risicoprofiel, waarbij dit wordt beschouwd over een periode van tien jaar.'

Monitoring van het duurzaam financieel beleid vindt plaats aan de hand van diverse indicatoren die zijn afgeleid van bovenstaande definitie.

In deze kaderbrief wordt, in de hiernavolgende hoofdstukken, inzicht gegeven in de financiële (autonome) ontwikkelingen. Het effect van deze ontwikkelingen op de indicatoren die we volgen, is opgenomen in onderstaande tabel. Hiermee monitoren we of sprake is van een duurzaam financieel beleid. Op basis van onderstaande tabel kan de conclusie worden getrokken dat we daaraan voldoen. De gemiddelde lastendrukstijging in 2029 ligt wel boven de bestuurlijke afspraak. Op dit moment zijn echter middelen in de reserve tariefsegalisatie beschikbaar om dit incidenteel te verlagen. Daarnaast ligt de ontwikkeling in lijn met de cijfers zoals gepresenteerd in de programmabegroting 2026-2030. De netto-schuldquote verslechtert iets (van 282% in 2030 in de PB 2026, naar 287% in 2030 in deze kaderbrief). Dit heeft te maken met de verhoogde investeringsopgave. Bij het beoordelen van de indicatoren is het van belang om te onderkennen dat diverse opgaven nog niet financieel zijn vertaald in de begroting van Vechtstromen. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze blijft op dit moment zeer ruim binnen de afgesproken normen. De uitkomst van de indicator zal wijzigen op het moment dat nieuwe investeringen in de ramingen worden opgenomen. Hetzelfde geldt voor de ontwikkeling van de gemiddelde lastendruk. Er zijn op dit moment geen redenen om bij te sturen. Tegelijkertijd moet dit beeld genuanceerd worden omdat niet alle ontwikkelingen al financieel zijn vertaald. Feitelijk zouden daarom zowel de lastendrukontwikkeling, als de schuldpositie en de overige financiële indicatoren met '+ PM' gelezen moeten worden.

De verwachte ontwikkeling van de lastendruk bedraagt in 2027 maximaal 10%. Bij de vaststelling van de MJV 2026-2035 is afgesproken dat dit percentage wordt gehanteerd voor de jaren 2026 en 2027. Indien bij de definitieve doorrekening van de begroting 2027 blijkt dat dit lastendrukpercentage lager kan zijn, dan wordt dit lagere percentage aangehouden bij het opstellen van de tarieven voor 2027.

Het EMU-saldo (die de ontwikkeling van de schuldpositie weergeeft) is met name in 2027 en 2028 ruimschoots hoger dan de wettelijke, landelijke norm. Voor waterschap Vechtstromen bedraagt het toegestane aandeel circa € 37 miljoen. Door het hoge investeringsniveau wordt dit in meerdere jaren overschreden, zie de rode cijfers in onderstaande tabel. Dit is ook in eerdere begrotingen geconstateerd. In theorie kunnen bij landelijke overschrijding van de EMU-referentiewaarde maatregelen of sancties volgen. Tot op heden heeft dit niet geleid tot ingrijpen of bijstellingen.

Indicator (bedragen x € 1 mln)	Waarde	JR 2025	PB 2026	BW-I 2026	2027	2028	2029	2030	2031
Verwachte ontwikkeling gemiddelde lastendruk		10%	8,20%	8,20%	10%	8%	12%	7%	6%
Netto-investeringsvolume		77,3	126,6	135,6	181,2	88,5	58,1	59,7	76,6
% Kapitaallasten	28%-32%	26,3%	23,9%	23,7%	24,2%	25,3%	29,1%	28,2%	27,9%
Absolute schuld (incl. business cases)		516,3	604,4	611,1	753,2	796,6	792,2	790,4	798,9
Netto-schuldquote (incl. business cases)		291%	314%	317%	355%	346%	308%	287%	274%
Netto-schuldquote (Excl. business cases)	400%	287%	310%	314%	353%	344%	307%	286%	274%
Verhouding vaste activa vs. Nettoschulden	95%	87,1%	90,9%	88,9%	91,0%	91,4%	91,2%	91,3%	91,3%
EMU-saldo	Circa -37	-23,1	-89,7	-95,8	-143	-44,4	3,6	0,9	-9,3
Looptijd nieuwe leningen vs. Afschrijvingstermijnen	25 jr	25	25	25	25	25	25	25	25
Weerstandsvermogen	1,0 -1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3

Tabel 2.1 Totaaloverzicht indicatoren duurzaam financieel beleid

NB: Veel PM-posten zijn nog niet financieel vertaald. Een financiële vertaling hiervan heeft effect op de ontwikkeling van de lastendruk en het investeringsvolume. Daarmee heeft het ook effect op de overige indicatoren. Meer investering leidt ten slotte ook tot een hogere schuld, meer kapitaallasten, etc. Daarmee zou feitelijk overal '+ pm' gelezen moeten worden.

Uitgangspunten voor de begroting 2027-2031

Voor het opstellen van deze kaderbrief, en de daaropvolgende begroting 2027 – 2031, hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Het bestuur streeft een duurzaam financieel beleid na. Ze houdt daarbij rekening met de indicatoren die daar onderdeel van zijn, zoals hierboven beschreven.
- Om te voldoen aan kerntaken en wettelijke opdrachten, worden inflatie en autonome ontwikkelingen doorberekend in de belastingtarieven.
- Als inflatie en autonome ontwikkelingen een gemiddelde lastendrukstijging van meer dan 10% oplevert, dan wordt dit gedempt door inzet van de reserve tariefsegalisatie en/of besparingen.
- De eindstand van de reserve tariefsegalisatie in de begrotingsperiode bedraagt minimaal 20% van de beginstand. Zo blijft een buffer beschikbaar voor de volgende begroting.
- Bij een gemiddelde lastendrukstijging van meer dan 10% is nieuw beleid alleen mogelijk door besparingsopdrachten elders. Hierop zijn twee uitzonderingen mogelijk:
 - realiseren van betekenisvolle extra zuiveringsprestaties;
 - beperken van droogteschade.
- Inzet van dividend doen we op een behoedzame manier; structureel geraamde dividendopbrengsten worden in een bestemmingsreserve gestort. Tijdens de begrotingsperiode wordt dit gelijkmatig aan de bestemmingsreserve onttrokken.
- Voor de autonome ontwikkeling van de inflatie en personeelslasten volgen we de parameters zoals deze door het Centraal Plan Bureau (CPB) gepubliceerd worden. We volgen de 'consumentenprijsindex' en de 'loonvoet sector overheid'. Indien CAO-afspraken beschikbaar zijn, wordt rekening gehouden met de actuele percentages vanuit de CAO. Voor de indexering van personeelslasten wordt ook rekening gehouden met 1% ontwikkeling van periodieken voor medewerkers die nog niet in het maximum van de schaal zitten.

- De ontwikkeling van de parameter van de rente wordt afgeleid van de rentestanden voor langlopende geldleningen zoals deze door de Nederlandse Waterschapsbank worden afgegeven. In de meerjarenraming van de begroting houden we rekening met een jaarlijkse stijging van de rente met 0,5%.
- Ontwikkelingen die we wel op ons af zien komen, maar nog niet goed kunnen vertalen naar een financieel effect, benoemen we waar mogelijk als 'pm-post'. Zo blijven ze in beeld, en kunnen we er invulling aan geven op het moment dat ze concreter worden.

Onderbouwing gemiddelde lastendruk

Onderstaande tabel geeft weer hoe de gemiddelde lastendruk per jaar is opgebouwd. Het laat zien uit welke componenten de totale lastendruk bestaat en geeft ook een beeld bij de beïnvloedbaarheid daarvan. De regel 'ruimte voor nieuwe, niet-geraamde autonome ontwikkelingen' geeft weer dat voor elk jaar 0,7% is gereserveerd voor nieuwe ontwikkelingen. Deze ruimte wordt per jaarschijf ingezet. In 2027 is zichtbaar dat deze ruimte 4% is. Dit komt doordat de afspraak is gemaakt om de gemiddelde lastendruk op 10% te houden. Op basis van deze informatie zal de gemiddelde lastendrukontwikkeling voor het jaar 2027 6% kunnen bedragen. Er kunnen zich echter ontwikkelingen/keuzes voordoen waardoor deze ruimte kleiner wordt.

Onderwerp	2027	2028	2029	2030	2031
Inflatie (Inflatie en personele lasten)	2,4%	2,5%	2,1%	2,0%	2,2%
Kapitaallasten	2,5%	3,6%	7,7%	1,2%	1,4%
Autonome ontwikkelingen (t/m PB 2026-2030 & MJV 2031)	1,7%	0,9%	2,0%	4,0%	1,5%
Ruimte nieuwe, niet-geraamde autonome ontwikkelingen	4,0%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
Nieuwe ontwikkelingen Kaderbrief 2027-2031	-0,4%	0,7%	-0,7%	-0,1%	0,2%
Subtotaal gemiddelde lastendruk	10,1%	8,4%	11,8%	7,8%	6,0%
Inzet reserve tariefsegalisatie (incidentele lasten 2027-2031)	-0,1%	0,0%	0,0%	-0,8%	-0,3%
Totaal gemiddelde lastendruk (afgerond)	10%	8%	12%	7%	6%

Tabel 2.2 Overzicht opbouw gemiddelde lastendruk

In de reserve tariefsegalisatie is nog ruim € 14 miljoen vrij inzetbaar die in deze kaderbrief niet wordt ingezet. Waarbij daarnaast, conform beleid, nog 20% (= € 4,5 miljoen) van de beginstand aanwezig is aan het eind van de begrotingsperiode. Om de gemiddelde lastendruk in 2029 naar maximaal 10% te krijgen, moet 1,8% gedempt worden. Dit staat gelijk aan circa € 3,6 miljoen. De gemiddelde lastendruk 2030 zal vervolgens toenemen met deze 1,8%.

3. Investeringsplanning 2025-2031

3.1 Investeringsplanning 2025-2031 Totaal

Totaal van de programma's (x € 1 miljoen)	JV 2025	BWI 2026	KB 2027	KB2028	KB2029	KB2030	KB2031	Totaal
Uitgaven	91,0	143,6	194,4	98,0	60,3	59,8	76,7	723,8
Subsidies	13,7	8,0	13,2	9,5	2,2	0,1	0,1	46,8
Netto-investeringen	77,3	135,6	181,2	88,5	58,1	59,7	76,6	677,0
Netto bedragen programmabegroting 2026-2030	64,8	126,6	171,0	97,5	62,0	59,5	0,0	581,4
Verschil	12,5	9,0	10,2	-9,0	-3,9	0,2	76,6	95,6

Tabel 3.1 Totaaloverzicht investeringsraming 2025-2031

De investeringsbegroting bevat alle investeringen die het waterschap doet om de opgaven die het heeft, op basis van huidige wet- en regelgeving en vastgesteld beleid, uit te voeren. Voorbeelden van investeringen zijn de aanpassing van een watergang, de bouw van een rioolwaterzuiveringsinstallatie of de vervanging van ICT-middelen. De kosten die gemaakt zijn voor deze investeringen worden verdeeld over een vooraf bepaalde periode. Dit noemen we afschrijven. De jaarlijkse afschrijvingen komen, samen met de rentekosten als gevolg van afgesloten leningen, terecht in de exploitatiebegroting.

De totale investeringsopgave in deze kaderbrief over de periode 2025-2031 bedraagt € 723,8 miljoen. Hiervan wordt €46,8 miljoen gedekt door subsidies. Deze raming is uit te splitsen over de periode 2025-2030 en de nieuwe jaarschijf, 2031.

In de periode 2025 - 2030 is € 647,1 miljoen geraamd aan uitgaven (en € 46,7 miljoen aan subsidies). De laatste investeringsbegroting over dezelfde periode is vastgesteld bij de programmabegroting 2026-2030. De ingeschatte investeringsomvang was destijds €623,8 miljoen, waarvan €42,4 miljoen gedekt door subsidies. In totaal wordt daarmee voor € 23,3 miljoen aan extra investeringsmiddelen aangevraagd in deze periode, waarvan €4,3 miljoen wordt gedekt door extra subsidies. Per saldo € 19 miljoen extra. De onderbouwing van deze toename per programma is opgenomen in onderstaande paragrafen.

Omdat met de vaststelling van de programmabegroting 2027 ook een nieuwe jaarschijf wordt toegevoegd aan de ramingen (2031), wordt ook inzicht gegeven in de verwachte investeringsomvang voor dat jaar. De inschatting voor deze nieuwe jaarschijf bevat in totaal een programmering van € 76,7 miljoen (waarvan €0,1 miljoen gedekt door subsidies), verdeeld over de drie programma's. Deze inschatting sluit goed aan bij de raming die voor deze jaarschijf was opgenomen in de MJV 2026-2035 van € 79,9 miljoen. Toekenning van dit bedrag was echter geen onderdeel van de formele besluitvorming. Hieronder volgt een toelichting per programma.

3.2 Investeringsplanning 2025-2031 Watersysteem

Programma 1 - Watersysteem (x € 1 miljoen)	JV 2025	BWI 2026	KB 2027	KB2028	KB2029	KB2030	KB2031	Totaal
Uitgaven	40,1	46,7	48,9	19,9	12,8	11,5	8,1	188,0
Subsidies	12,8	5,6	9,4	8,2	0,1	0,0	0,0	36,1
Netto-investeringen	27,3	41,1	39,5	11,7	12,7	11,5	8,1	151,9
Netto bedragen programmabegroting 2026-2030	24,9	43,6	34,6	10,9	11,6	10,1	0,0	135,7
Verschil	2,4	-2,5	4,9	0,8	1,1	1,4	8,1	16,2

Tabel 3.2 Totaaloverzicht investeringsraming Programma 1

De investeringsopgave voor het programma watersysteem in de periode 2025-2030 bedraagt € 143,8 miljoen. Voor de periode 2025-2030 is circa € 135,7 miljoen bij de Programmabegroting 2026-2030 beschikbaar gesteld. Per saldo is een aanvullend investeringsbudget van € 8,2 miljoen nodig. Een deel hiervan (€ 2,4 miljoen) is reeds besteed in 2025. Dit wordt toegelicht bij het jaarverslag 2025. De overige € 5,8 miljoen uitbreiding van het investeringsbudget wordt hieronder per thema toegelicht.

Assets op orde

Om aan de doelen voor voldoende, schoon en veilig water te kunnen voldoen, moeten onze assets in een goede staat zijn en blijven. Via de systematiek van assetmanagement beoordelen we de toestand van onze assets en kunnen we een integrale afweging maken waar we moeten investeren in onze kunstwerken en watergangen. Ook de komende periode willen we werken aan toekomstbestendig beheer. Daarom wordt voorgesteld om het budget op te hogen met circa € 3,3 miljoen. Dit budget wordt onder andere ingezet om de komende jaren kleine renovatie- en vervangingsinvesteringen te kunnen blijven doen.

Waterkwaliteit

Eind 2027 moeten we voldoen aan de doelen van de Kaderrichtlijn water (KRW). Aan deze opgave wordt volop gewerkt in verschillende projecten. Alle projecten zijn inmiddels al geruime tijd in voorbereiding, of al in uitvoering. Naarmate de planfase vordert wordt steeds duidelijker welke kosten dit met zich meebrengt. Ten opzichte van de Programmabegroting 2026-2030 kan een aantal projecten goedkoper uitgevoerd worden, bijvoorbeeld door aanbestedingsvoordelen. Een aantal projecten is duurder geworden. Bijvoorbeeld door indexatie en prijsontwikkeling. Deze wijzigingen hebben ook invloed op de subsidieopbrengsten. Per saldo is een budget van € 1,6 miljoen extra nodig.

Daarnaast wordt de volgende planperiode, het 4e Stroomgebiedsbeheerprogramma (SGBP4), vorm gegeven. We streven hierin naar goede samenhang met de investeringen die nodig zijn vanuit het thema klimaat. In deze kaderbrief is nog geen rekening gehouden met de financiële effecten van de te nemen maatregelen na 2027.

Klimaat

Vanuit het thema klimaat werken we aan een klimaatrobuuster watersysteem, onder andere door maatregelen te treffen om water langer vast te houden (ZON programma) en knelpunten te verhelpen. Bijvoorbeeld knelpunten die uit de NBW-toetsing naar voren zijn gekomen, maar we optimaliseren ook de waterverdeling tussen de Doorbraak en de Loolee. Om alle maatregelen binnen het thema klimaat op korte termijn uit te kunnen voeren, wordt een extra budget gevraagd van € 0,9 miljoen.

Ook vertalen we de bestuurlijke koers 'klimaat Robuust Vechtstromen' in concrete maatregelen voor de periode na 2027. Daarvoor starten we in 2026 twee pilots. In de financiële uitwerking van deze kaderbrief is nog geen rekening gehouden met de benodigde middelen voor de maatregelen na 2027.

Duurzaamheid

Bij de Programmabegroting 2026-2030 is de financiële vertaling van de Routekaart Duurzaamheid verwerkt. Op dit moment worden de maatregelen die we binnen het programma kunnen treffen verder uitgewerkt. We nemen dit mee in de investeringen die we doen. Denk aan het starten van een nulmeting en monitoring voor circulariteit.

Investeringsopgave 2031

Bij de Programmabegroting 2027 wordt voor het eerst ook besloten over investeringen in 2031. Voor zover we nu kunnen inschatten is de investeringsopgave voor 2031 € 8,1 miljoen. Het grootste deel van dit budget besteden we aan aanpassingen om onze assets op orde te houden. Daarnaast is nog een klein deel gereserveerd t.b.v. het thema duurzaamheid. Eerder genoemde ontwikkelingen rondom SGBP4 en maatregelen vanuit het thema klimaat zijn ook in deze jaarschijf nog niet verwerkt.

3.3 Investeringsplanning 2025-2031 Waterketen

Programma 2 - Waterketen (x € 1 miljoen)	JV 2025	BWI 2026	KB 2027	KB2028	KB2029	KB2030	KB2031	Totaal
Uitgaven	46,9	88,5	133,7	71,4	41,8	43,3	65,1	490,7
Subsidies	0,8	2,4	2,9	0,8	2,1	0,1	0,1	9,2
Netto-investeringen	46,1	86,1	130,8	70,6	39,7	43,2	65,0	481,5
Netto bedragen programmabegroting 2026-2030	36,0	74,0	124,6	81,2	44,6	44,2	0,0	404,6
Verschil	10,1	12,1	6,2	-10,6	-4,9	-1,0	65,0	76,9

Tabel 3.3 Totaaloverzicht investeringsraming Programma 2

Met het programma Waterketen richten we ons op de kerntaak 'schoon water'. We doen dit door afvalwater te transporteren en te zuiveren. Daarmee zorgen we ervoor dat het water schoon genoeg is voor het oppervlaktewater waar we het op lozen. De Waterketen heeft veel verschillende assets. Rioolgemalen en persleidingen voor het transport van afvalwater. Rioolwaterzuiveringen (rwzi's) verzorgen het zuiveren.

De kosten voor de opgaven binnen de Waterketen in de periode 2025-2030 zijn € 416,6 miljoen. Hierbij zijn enkele thema's nog niet verwerkt. Bijvoorbeeld de Herziening van de richtlijn stedelijk afvalwater. Voor de periode 2025-2030 is € 404,7 miljoen beschikbaar gesteld. Daarmee is een aanvullend investeringsbudget van € 11,9 miljoen nodig. Het grootste deel hiervan is al in 2025 besteed. De verantwoording over 2025 vindt plaats in het Jaarverslag 2025.

De benodigde uitbreiding van investeringsbudget voor de periode 2026-2030 bedraagt € 1,8 miljoen. Dit is een saldo van diverse verhogingen en verlagingen. Per thema is aangegeven wat de grootste mutaties zijn.

Assets op orde

Via assetmanagement afwegingen beoordelen we de staat van de assets en de mate waarin wij hierin investeren om de functie die de assets vervullen te waarborgen.

De komende jaren renoveren we een deel van onze 108 rioolgemalen en 400 km persleidingen. Enkele werkzaamheden die we al hebben uitgevoerd, vielen goedkoper uit. Hierdoor kan het budget in de periode 2026-2030 verlaagd worden met € 1,4 miljoen.

Ook blijven we investeren in zuiveringen. Aan de ene kant doen we dit via kleine vervangingsinvesteringen. Aan de andere kant pakken we grote aanpassingen projectmatig op. Voorbeelden hiervan zijn de afronding van de nieuwbouw van de rwzi Tubbergen, aanpassingen aan de rwzi Emmen en de renovatie van de rwzi Hardenberg. We hebben steeds beter inzicht in de staat van onze assets, door structureel kosten, prestaties en risico's integraal af te wegen. Daardoor hebben we tussen 2026 en 2030 niet het gehele vastgestelde budget voor rwzi's nodig (€ 9,1 miljoen verlaging).

Onderdeel van Assets op orde is ook het uitrollen van de nieuwe procesautomatisering. Hieronder valt ook het vervangen van elektrotechnische installaties. Deze software is binnen het programma PRAUT ontwikkeld. Doel is om de uitrol eind 2032 af te ronden. Hiervoor is een kernteam geformeerd en zijn contracten afgesloten met marktpartijen. We stellen voor om de aanpassing van de grotere (en dus duurdere) locaties te versnellen. Dit vraagt een hoger uitrolbudget in de periode 2026-2030 (€ 9,2 miljoen verhoging).

Per saldo is hiermee € 1,3 miljoen extra nodig in de periode 2026-2030 om de assets van de Waterketen op orde te houden.

Waterkwaliteit

Een goede technische staat van onze assets is ook belangrijk voor de waterkwaliteit. Vechtstromen wil de waterkwaliteit aanzienlijk verbeteren. Om aan de Kaderrichtlijn water te kunnen voldoen, voeren we maatregelen op 8 rwzi's uit om de waterkwaliteit te verbeteren. In april 2026 heeft het algemeen bestuur extra budget beschikbaar gesteld voor deze projecten. Zo kunnen we rechtmatig aanbesteden en zijn we op 31 december 2027 klaar. Dit heeft tot gevolg dat er in de periode 2026-2030 € 9,1 miljoen meer beschikbaar is.

Volgens de Europese Richtlijn stedelijk afvalwater moeten na 2033 zeer zorgwekkende stoffen, microverontreinigingen en medicijnresten verwijderd worden uit het afvalwater. Vechtstromen bereidt zich hierop voor, onder andere met het UPPWATER project 'Membraanfiltratie voor verwijdering microverontreiniging uit afvalwater' op de rwzi Enschede. Dit project is versneld. Daarom is er in de periode 2026-2030 minder budget nodig (€ 1,6 miljoen verlaging).

Duurzaamheid

Het zuiveren van afvalwater vergt veel energie en er zijn veel chemicaliën voor nodig. De Routekaart Duurzaamheid, die in 2025 door het algemeen bestuur is vastgesteld, helpt bij het aanpakken hiervan. De routekaart bevat een pakket aan maatregelen voor energieneutraliteit, klimaatneutraliteit en circulariteit. De Routekaart is budgettair verwerkt in de Programmabegroting. Daarom kan nu het eerder vastgestelde stimuleringsbudget binnen het programma Waterketen voor duurzaamheid verlaagd worden. Verder vertraagt een klein deel van het budget van de Routekaart naar latere jaren. Hierdoor is voor de periode 2026-2030 € 4,5 miljoen minder nodig.

Krachtige organisatie

Het laatste thema waar binnen het programma Waterketen aan gewerkt wordt, is Krachtige organisatie. Dit vraagt om innovatie en digitaal transformeren. Op de rwzi Nijverdal werken we hieraan met het UPPWATER-project 'Smart sensing en AI voor zelfsturende afvalwaterzuivering'. Hiervoor is geen aanpassing van budget nodig.

Investeringsopgave 2031

Bij de Programmabegroting 2027 wordt voor het eerst ook besloten over investeringen in 2031. Voor zover we nu kunnen inschatten is de investeringsopgave voor 2031 € 64,9 miljoen. Het grootste deel van dit budget besteden we aan aanpassingen om onze assets op orde te houden. Daarnaast is geld gereserveerd om in 2031 te starten met de bouw van de nabehandelingsinstallatie op de rwzi Hengelo. Dit is een nog openstaande KRW-maatregel. Tenslotte werken we ook verder aan de vervanging van onze elektrische installaties en procesautomatisering.

De verwachting is dat de investeringenopgave fors blijft. Om goed zicht te krijgen op de opgave, ambities en financiële vertaling daarvan, doorlopen we het proces Vechtstromen van de Toekomst met het bestuur.

3.4 Investeringsplanning 2025-2031 Besturen en Organisatie

Programma 3 - Besturen en Organiseren (x € 1 miljoen)	JV 2025	BWI 2026	KB 2027	KB2028	KB2029	KB2030	KB2031	Totaal
Uitgaven	4,0	8,4	11,8	6,7	5,7	5,0	3,5	45,1
Subsidies	0,1	0,0	0,9	0,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Netto-investeringen	3,9	8,4	10,9	6,2	5,7	5,0	3,5	43,6
Netto bedragen programmabegroting 2026-2030	3,9	9,0	11,8	5,4	5,8	5,2	0,0	41,1
Verschil	0,0	-0,6	-0,9	0,8	-0,1	-0,2	3,5	2,5

Tabel 3.4 Totaaloverzicht investeringsraming Programma 3

Het programma Besturen en Organiseren versterkt en faciliteert de primaire taken. Het zorgt voor de fysieke, technische en digitale basisvoorzieningen die het werk ondersteunen en de organisatie helpen meebewegen met veranderingen.

De investeringen in de periode 2025-2030 bedragen netto € 40,1 miljoen. Daarvan is in 2025 € 3,9 miljoen gerealiseerd. De investeringen voor de periode 2026-2030 zijn met circa € 0,9 miljoen verlaagd tot netto € 36,2 miljoen. Dit komt vooral door de toegekende DUMAVA-subsidie voor het verduurzamen van het kantoorgebouw in Almelo. Overige afwijkingen zijn per thema op hoofdlijnen aangegeven.

Assets op orde

Voor de bouwkundige, technische en digitale voorzieningen is in de periode 2026-2030 netto € 22,3 miljoen geraamd. De raming valt lager uit dankzij de DUMAVA-subsidie in Almelo. Daarnaast is de technische levensduur van verschillende assets verlengd doordat voor investeringen scherp is gekeken naar kosten, prestaties en risico's. Binnen de investeringsplanning is € 12,9 miljoen begroot voor vervanging en vernieuwing van IT-middelen, applicaties en infrastructuur. Daarnaast is € 9,4 miljoen voorzien voor facilitaire voorzieningen.

Duurzaamheid

In lijn met de Routekaart Duurzaamheid is voor de periode 2026-2030 netto € 6,0 miljoen beschikbaar gesteld voor klimaatneutrale en energiezuinige voorzieningen in gebouwen en installaties. Hiervan is netto € 1,4 miljoen bestemd voor het vervangen van de klimaatinstallatie van het kantoorgebouw in Almelo. De begroting voor de resterende verduurzamingsopgave bedraagt netto € 4,6 miljoen.

Krachtige organisatie

Voor het versterken van onze digitale en fysieke veiligheid is in de periode 2026-2030 netto circa € 9,2 miljoen geraamd. Daarmee spelen we in op wetgeving, cyberdreigingen, netcongestie en andere risico's én kansen van digitale transformatie en innovatie.

Naar verwachting is vanaf 2029 circa € 2 tot € 3 miljoen per jaar nodig om de digitale en fysieke veiligheid en weerbaarheid verder te versterken. Dit is nog niet opgenomen in de Kaderbrief. Daarnaast spelen er landelijke ontwikkelingen binnen de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS). Die vragen mogelijk om extra investeringen om de digitale soevereiniteit te versterken.

Investeringsopgave 2031

Bij de Programmabegroting 2027 wordt voor het eerst ook besloten over investeringen in 2031. Voor het in stand houden van de IT- en facilitaire assets is hiervoor netto € 3,5 miljoen geraamd.

4. Ontwikkelingen exploitatiebegroting 2027-2031

4.1 Ontwikkeling algemeen

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de ontwikkelingen met betrekking tot de exploitatiebegroting. Ten opzichte van de programmabegroting 2026-2030 zijn namelijk diverse ontwikkelingen te benoemen. In deze kaderbrief ligt de focus op ontwikkelingen die autonoom van aard zijn. Hiermee worden ontwikkelingen bedoeld die voortvloeien uit wet- en regelgeving en/of (kosten)ontwikkelingen binnen bestaand beleid. Er is daarmee geen tot nauwelijks keuzeruimte. Daarmee zijn de voorliggende ontwikkeling beleidsarm van aard.

Dit hoofdstuk is opgedeeld in drie paragrafen. Eerst wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de parameters, als tweede wordt de ontwikkeling van de investeringsopgave (zie hoofdstuk 3) vertaald naar de effecten op de exploitatiebegroting. Tot slot, als derde, worden de overige effecten op de exploitatiebegroting in beeld gebracht. Met deze drie onderdelen is daarmee inzicht te geven op de ontwikkeling van de exploitatiebegroting.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting weer van het structurele effect van de ontwikkelingen ten opzichte van de programmabegroting 2026-2030 en de MJV 2026-2035. In onderstaande paragrafen worden deze inhoudelijk toegelicht.

Ontwikkeling (x € 1.000)	2031
Parameters en belastinggrondslagen	-1.600
Kapitaallasten	1.700
Overige nieuwe ontwikkelingen	-43
Totaal	57

Tabel 4.1 Ontwikkeling per onderwerp

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het totaal van de financiële effecten van de ontwikkelingen op de exploitatiebegroting beperkt is. Dit blijkt ook uit het totaal van de gemiddelde lastendrukontwikkeling over de periode 2027-2031 die in deze kaderbrief, opgeteld en afgerond, 43% bedraagt. Terwijl deze in de programmabegroting 2026-2030 (en de jaarschijf 2031 uit de MJV 2026-2035) in totaal 44% bedroeg.

4.2 Ontwikkeling parameters en belastinggrondslagen

De begroting van Vechtstromen bevat drie parameters:

1. **Reguliere indexatie** van budgetten. Hiervoor wordt de meest recente consumentenprijsindex (CPI) zoals gepubliceerd door het CPB gevolgd.
2. **Indexatie van salarisbudgetten**. Hiervoor wordt de meest recente 'loonvoet sector overheid' zoals gepubliceerd door het CPB gevolgd. Als een actuele CAO beschikbaar is, dan worden die percentages gehanteerd. Daarnaast wordt de parameter met 1% verhoogd om rekening te houden met de groei van reguliere jaarlijkse periodieken.
3. **Rentepercentage nieuwe geldleningen**. Hiervoor wordt de actuele rentestand van 25-jarige geldleningen bij de NWB gebruikt. Dit verhogen we jaarlijkse met een opslag van 0,5%, om het risico van een stijgende rente op te vangen.

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling weer van de parameters ten opzichte van de programmabegroting 2026-2030:

Parameter	Product	2026	2027	2028/	2029	2030	2031
CPI	Begroting '26	2,60%	2,50%	2,10%	2,10%	2,10%	nvt
	Kaderbrief '27	2,30%	2,10%	2,50%	2,10%	2,30%	2,10%
	Vershil	-/- 0,3%*	-/- 0,4%	0,40%	0,00%	0,2%	nvt
Loonvoet sector overheid **	Begroting '26	3,8% ***	3,50%	4,30%	5,10%	3,80%	nvt
	Kaderbrief '27	3,8% ***	4,20%	4,00%	3,60%	3,50%	3,30%
	Vershil	0,00%	0,70%	-/- 0,3%	-/-1,5%	-/- 0,3%	nvt
Rente langlopende geldleningen	Begroting '26	4,10%	4,60%	5,10%	5,60%	6,10%	nvt
	Kaderbrief '27	4,10%	4,60%	5,10%	5,60%	6,10%	6,60%
	Vershil	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	nvt

*) Omdat de inflatie in 2026 lager uitvalt dan begroot en budgetten tussentijds niet worden aangepast, wordt het inflatiepercentage voor 2027 met 0,3% verlaagd naar 1,8% om het verschil uit 2026 te corrigeren.

**) Exclusief gemiddeld 1,0% opslag voor periodieken.

***) De loonvoet overheid 2026 is conform de daadwerkelijke CAO 2026

Tabel 4.2 Ontwikkeling parameters

Daarnaast ontwikkelen de belastinggrondslagen zich ook positief. Dit wordt met name veroorzaakt door ontwikkelingen binnen de watersysteemheffing. Dit betreffen ontwikkelingen van het aantal ingezetenen in het verzorgingsgebied en de categorisering van de hectares binnen het gebied.

Het financiële effect van de actuele parameters en de belastinggrondslagen is daarmee zoals in onderstaande tabel weergegeven. Op totaalniveau laten de ontwikkelingen van de parameters en belastinggrondslagen daarmee een voordeel zien.

Ontwikkeling (x € 1.000)	2027	2028	2029	2030	2031
Mutaties parameter inflatie	-650	-300	-300	-100	270
Mutaties parameter personeel	500	300	-800	-1.050	-1.500
Mutaties parameter rente	0	0	0	0	0
Mutatie belastinggrondslagen	58	-72	-143	-275	-368
Totaal	-92	-72	-1.243	-1.425	-1.598

Tabel 4.3 Financieel effect parameters

4.3 Ontwikkeling kapitaallasten

In voorgaand hoofdstuk is een toelichting gegeven op de investeringsbegroting. Uit dit hoofdstuk blijkt dat in totaal ruim € 19 miljoen extra wordt geïnvesteerd in de periode 2025-2030. Dit leidt tot extra rente en afschrijvingslasten. Onderstaande tabel geeft hiervan per programma een beeld.

Ontwikkeling (x € 1.000)	Extra investeringsmiddelen ('25-'30)	Effect op kapitaallasten (in exploitatie)
Programma 1	€ 8.200	€ 700
Programma 2	€ 11.900	€ 1.100
Programma 3	€ -1.000	€ -100
Totaal	€ 19.100	€ 1.700

Tabel 4.4 Ontwikkeling kapitaallasten

NB: Bovenstaande bedragen zijn bedoeld om een indicatie te geven. Ze zijn benaderd op basis van vuistregels, gebaseerd op gemiddelde afschrijvingstermijnen en rentelasten per programma. Daadwerkelijke effecten kunnen daarom afwijken en zijn integraal doorgerekend bij de cijfers die in deze Kaderbrief zijn opgenomen, zoals bijvoorbeeld de berekening van de gemiddelde lastendrukontwikkeling.

Daarnaast wordt een nieuwe jaarschijf, 2031, toegevoegd aan de investeringsplanning. De effecten van deze jaarschijf op de exploitatiebegroting zullen niet eerder dan 2032 (na de begrotingsperiode) naar voren komen. De omvang van deze nieuwe jaarschijf bedraagt € 79,2 miljoen en sluit goed aan bij de inschatting die was gemaakt ten tijde van de MJV 2026-2035 (€79,9 miljoen). Daarmee waren de extra (kapitaal)lasten al onderdeel van de berekening van de gemiddelde lastendrukontwikkeling in die MJV.

4.4 Overige ontwikkelingen exploitatiebegroting

De overige ontwikkelingen in de exploitatiebegroting zijn in twee delen op te splitsen. Enerzijds ontwikkelingen die reeds in voorgaande MJV's zijn gemeld, en nu zichtbaar worden in de laatste, nieuwe, jaarschijf van de begrotingsperiode (2031). Deze claims zijn daarmee reeds eerder in beeld gebracht en waren daarmee onderdeel van eerdere tariefsberekeningen in voorgaande MJV's. Anderzijds komen nieuwe claims naar voren, die nog niet eerder in beeld zijn geweest.

4.4.1 Onderwerpen gemeld in eerdere MJV's

Onderstaande tabel geeft een overzicht van ontwikkelingen die al in eerdere MJV's zijn gemeld. Daarmee zijn ze al integraal onderdeel geweest van de berekeningen die destijds zijn gemaakt en meegenomen in de ontwikkeling van de gemiddelde lastendruk.

Onderwerp (x €1.000)	2031
MJV 2025-2034	
KRW: Beheer en onderhoudskosten	103
Implementatie softwarepakketten ('Software As A Service'/SAAS)	1.000
Dekking SAAS Projecten (reserve tariefseglisatie)	-1.000
MJV 2026-2035	
HWBP-bijdrage 2031	950
Routekaart duurzaamheid (saldo inkomsten en uitgaven)	556
Verkiezingen	100
Raming wachtgelden DB-leden (i.v.m. verkiezingen)	240
Reguliere, jaarlijkse, mutaties	
Areaaluitbreiding watersysteem	122
Totaal	2.071

Tabel 4.5 Ontwikkelingen reeds gemeld

4.4.2 Nieuwe ontwikkelingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de programmabegroting 2026-2030. Deze zijn dus nog niet eerder opgenomen in voorgaande planning & control producten. De ontwikkelingen zijn opgesplitst naar soort ontwikkeling en vervolgens per thema. Per saldo ontstaat een, beperkt, structureel voordeel op basis van deze ontwikkelingen.

Er zijn twee grote mutaties die het saldo van de aanvragen bepalen. Dit is enerzijds een nadeel dat verwerkt wordt in het kader van de routekaart duurzaamheid. De business case rondom groen gas werd in beginsel positief ingeschat. Echter, door veranderende marktomstandigheden blijken deze baten niet meer haalbaar te zijn en is de toekomst (te) onzeker. Daarom wordt nu voorgesteld deze

baten naar nihil bij te stellen. De verdere uitwerking hiervan wordt meegenomen in het vervolg van de routekaart duurzaamheid. Anderzijds wordt voorgesteld om een deel van de geraamde beheer- en onderhoudsbudgetten t.b.v. de KRW vrij te laten vallen. Op basis van meer gedetailleerde ramingen is minder regulier budget nodig voor de instandhouding.

Soort ontwikkeling (x € 1.000)	Link met bestuurlijk thema	2027	2028	2029	2030	2031
Autonome ontwikkeling	Informatiebeveiliging	200	200	200	200	200
	Overig autonoom	199	4	25	52	292
Totaal Autonome ontwikkeling		399	204	225	252	492
Plussen en minnen	Assets op orde	-1.304	-401	-1.463	-1.565	-1.668
	Duurzame ontwikkeling		726	520	422	1.034
	Informatiebeveiliging	12	12	12	12	12
Totaal Plussen en minnen		-1.292	337	-931	-1.131	-622
Organisatie/personeel		88	88	88	88	88
Totaal Organisatie/personeel		88	88	88	88	88
Eindtotaal		-805	628	-619	-792	-43

Tabel 4.6 Nieuwe ontwikkelingen

Naast de hierboven genoemde twee grote ontwikkelingen, zien we een aantal ontwikkelingen met een beperktere omvang. Enkele voorbeeld van autonome ontwikkelingen zijn: het borgen van digitale toegankelijkheid (€200k), Vennootschapsbelasting (€50k) en voorziening wachtgelden bestuur (€200k en €240k incidenteel in 2027 en 2031). Voor wat betreft organisatie/personeel heeft de uitzetting met name te maken met kosten voor wachtdiensten (€76k).

Tot slot wordt in deze kaderbrief voorgesteld om de middelen voor beleidsintensiveringen beschikbaar te stellen voor het jaar 2027, conform de ramingen in de MJV 2025-2034. Deze middelen worden ten laste van de reserve beleidsintensiveringen gebracht.

Soort ontwikkeling (x € 1.000)	2027
Themaplan Klimaat	535
Themaplan Waterkwaliteit	92
Themaplan Duurzaamheid	35
Themaplan Noaberschap Verbindt	20
Voeding Innovatiefonds	750
Totaal intensiveringen	1.432
Dekking via reserve beleidsintensiveringen	-1.432
Totaal	-

Tabel 4.7 Beleidsintensiveringen

5. Risicoparagraaf

Het opstellen van deze kaderbrief, als kader voor de meerjarenbegroting 2027-2031, vindt wederom plaats in een tijd van veel onzekerheden en toenemende opgaven. Alle ontwikkelingen in de wereld leiden op verschillende manieren tot spanningen en onzekerheden op de arbeidsmarkt, de economische markt en de energie- en grondstoffenmarkt. Daarmee blijven onzekerheden bestaan rondom o.a. beschikbaarheid van grondstoffen, prijsontwikkeling en personeel. In deze paragraaf benoemen wij de risico's en onzekerheden. Bij het opstellen van de kaderbrief hanteren we, net als in de vorige producten, de uitgangspunten uit vorige begrotingen. Daar houden we op verschillende manieren rekening met onzekerheden. Dit om een financieel consistent beleid te hebben. Het risico blijft aanwezig dat inzichten anders worden. Daarom wordt ook aangegeven hoe we met deze risico's omgaan.

We hanteren de volgende uitgangspunten en aandachtspunten:

- Van een aantal onderwerpen is de ontwikkeling voor de komende jaren nog niet bekend, of is wet- en regelgeving nog niet bekend en moet eerst beleid verder worden uitgewerkt om de effecten voor het waterschap te kunnen vertalen. We weten zeker dat de ontwikkelingen eraan komen, maar de omvang (in €) is nog niet altijd goed te duiden. Potentieel omvangrijke ontwikkelingen zijn:
 - De EU Richtlijn Stedelijk Afvalwater
 - Stroomgebiedbeheerplan 4 (KRW)
 - Maatregelen rondom klimaatadaptatie
 - Weerbaarheid
 - Wet weerbaarheid kritieke entiteiten
 - NIS-2 (Network and Information Security 2)
 - CSIR (CyberSecurity ImplementatieRichtlijn)
 - Risico op btw-plicht bij samenwerkingsverbanden
 - Europese natuurherstelverordening

In 2025 is door de oogharen gekeken wat de effecten zouden zijn als deze extra opgaven financieel vertaald worden. Dit gaf het inzicht dat dit zou zorgen voor sterk stijgende lastendrukpercentages voor de periode na 2029/2030. Om te komen tot keuzes en inzichten, is het traject 'Vechtstromen van de Toekomst' opgestart. Dit traject moet leiden tot een overdrachtsdocument aan een nieuw algemeen bestuur. Waarna ook dergelijke opgaven voor het waterschap worden opgenomen in de begroting.

- Voor de realisatie van de opgaven van het waterschap zijn er risico's dat de uitvoering wordt vertraagd. Daardoor worden doelen niet volgens plan behaald. Dat kan bijvoorbeeld door juridische procedures, externe ontwikkelingen of het niet (tijdig) verkrijgen van benodigde gronden of vergunningen.

- De ontwikkeling van de parameters (loon- en prijsindexen en rente) is onzeker. In deze kaderbrief hanteren we consistente de werkwijze aan waarbij we onze parameters voor lonen en prijzen afleiden van de informatie die door het Centraal Plan Bureau (CPB) worden gepubliceerd. De ontwikkelingen in de wereld, en met name de huidige onrust in het Midden-Oosten, zorgen voor veel onzekerheid. Door bij de lastendrukstijging de component prijsindexen expliciet op te nemen, beweegt dit mee en worden de effecten door inflatie in de begroting opgevangen. De parameters kunnen daarmee afwijken bij het opstellen van de programmabegroting 2027-2031. Het risico dat de rente stijgt (of daalt) wordt opgevangen doordat bij de parameter voor de rente rekening wordt gehouden met een jaarlijkse stijging van 0,5% per jaar. Op basis van de daadwerkelijke inzichten van de rente wordt bij de begroting de rentelast berekend en opgenomen. Een stijging van meer dan 0,5% per jaar wordt als onderdeel van de kapitaallasten bij de verwachte lastendrukstijging opgenomen.
- Naast inzichten met structurele effecten kunnen er incidentele risico's zijn die in een jaar optreden. De financiële (incidentele) effecten daarvan vangen we volgens de systematiek van het weerstandsvermogen in eerste instantie op binnen onvoorzien per programma en de algemene reserve. Jaarlijks bij de jaarrekening voeren we een risicoanalyse uit en beoordelen we de stand van het weerstandsvermogen. In het weerstandsvermogen wordt ook rekening gehouden met het risico dat binnen de exploitatie de kosten meer stijgen dan de gehanteerde parameters.
- Er zijn budgetten 'onvoorzien' opgenomen in de investeringsramingen en exploitatiebegroting voor de risico's die optreden.
- In de verwachte ontwikkeling van de gemiddelde lastendruk is voor ieder jaar een structureel bedrag opgenomen voor 'nieuwe, nog niet geraamde autonome ontwikkelingen' van 0,7% van de gemiddelde lastendrukontwikkeling (circa € 1,4 miljoen). In deze kaderbrief is deze ruimte nog niet ingezet. In 2027 is zelfs extra ruimte beschikbaar (4% tot het maximum van 10% gemiddelde lastendrukstijging).